

Initiativärende mot Stockholms tingsrätt med anledning av handläggningstiden i ett brottmål där målsägandena var under 18 år

---

Initiativet

I protokollet från en inspektion, som i april 2007 genomfördes vid Åklagarmyndigheten, Söderorts åklagarkammare i Stockholm, antecknades följande med anledning av Stockholms tingsrätts handläggning av ett brottmål.

En anmälan om misshandel och olaga hot inkom till åklagarkammaren den 19 april 2004. Den 14 september 2004 expedierades en ansökan om stämning till Stockholms tingsrätt, avdelning 11. I stämningsansökan antecknades bl.a. att målsägandena var födda 1992 och att de, enligt åklagarens uppfattning, borde företrädas av ett målsägandebiträde. Vid tidpunkten för inspektionen hade tingsrätten ännu inte kallat till huvudförhandling.

Jag beslutade att ta upp tingsrättens handläggning av målet (B 6652-04) till utredning i ett särskilt ärende.

Utredning

Från tingsrätten inhämtades att dåvarande rådmannen AA varit ansvarig rådmän för den rotel målet var lottat på från september 2004 till mitten av februari 2006 då rådmannen BB tog över ansvaret för roteln.

Ärendet remitterades till tingsrätten för upplysningar och yttrande över handläggningen av målet.

Tingsrätten (lagmannen CC) kom in med ett remissvar, till vilket var bifogat ett yttrande av chefsrådmannen DD samt vissa andra handlingar som utelämnas här.

DD uppgav följande.

Lagmannen har bett mig yttra mig över remissen. Av tingsrättens akt framgår följande. Den 15 september 2004 inkom en ansökan om stämning till tingsrättens avdelning 11 mot den tilltalade angående misshandel och olaga hot. Det framgår av ansökningen att de två målsägandena, vilka är födda 1992, enligt åklagaren var i behov av målsägandebiträde. Tingsrätten utfärdade den 20 september 2004 stämning, vilken delgavs den tilltalade den 3 oktober 2004. Tingsrätten beslutade vidare samma dag att utse en offentlig försvarare för den tilltalade och förordnade

samtidigt ett gemensamt målsägandebitråde för båda målsägandena. Tingsrätten expedierade dock aldrig beslutet om målsägandebitråde. Efter en förfrågan från tingsrätten lämnade åklagaren den 7 oktober 2004 besked om att åklagaren förde den enes av målsägandena talan om skadestånd i målet. Den målsäganden hade dessförinnan lämnat in ett enskilt anspråk till tingsrätten. Därefter har det enligt vad som framgår av akten inte vidtagits någon åtgärd i målet på avdelning 11 förrän den 1 februari 2007 då avdelningen lämnade över målet till tingsrättens förstärkningsavdelning, avdelning 50. Där avgjordes målet genom dom den 10 maj 2007. Det framgår av handlingarna att avdelning 50 på nytt förordnade om ett gemensamt målsägandebitråde för målsägandena

Den 1 november 2003 tillträdde jag på halvtid tjänsten som chefsrådman vid tingsrättens avdelning 11. Fr.o.m. den 1 januari 2004 tjänstgjorde jag på heltid som chef på avdelningen till dess att avdelningen upphörde den 1 april 2007 i samband med omorganisationen av tingsrätten.

Rådmanen AA ansvarade för den rotel på vilket målet fanns (rotel 11:3) från det att målet kom in till tingsrätten till den 15 februari 2006, då jag beslutade att AA och rådmanen BB skulle byta rotlar med varandra. BB var sedan innehavare av roteln fram till tingsrättens omorganisation. Den 7 september 2006 ersatte jag domstolssekreteraren på roteln med en annan.

Det kan konstateras att målet har legat på roteln utan någon åtgärd under en oacceptabelt lång tid, särskilt med hänsyn till att målsägandena är underåriga.

Som chefsrådman har jag ett övergripande ansvar för att målen blir handlagda på ett föreskrivet sätt. Enligt tingsrättens arbetsordning skall chefsrådmannen två gånger om året gå igenom målen med rotelinnehavaren. Sådana genomgångar hade jag också med rotelinnehavarna, närmare bestämt i april och i oktober 2005 samt i april och i oktober 2006. På rotellistorna gjordes det anteckningar av rotelinnehavaren eller av domstolssekreteraren om vilka åtgärder som hade vidtagits i målen eller vilka åtgärder som skulle vidtas. Rotellistorna är inte bevarade på grund av omorganisationen och därför vet jag inte vilka anteckningar som gjordes på listorna rörande det aktuella målet. Det kan dock sägas att rotellistorna inte alltid är så utförligt upplysande om ett måls status. Jag har inte någon särskild minnesbild av målet utan kan nu bara konstatera att detta inte har satts ut till huvudförhandling. Att jag inte vid de återkommande avstämningarna med rotelinnehavarna upptäckte att målet inte var utsatt hänger samman med den ytterst ansträngda arbetssituationen på avdelningen. Avdelningens totala balans av mål har varit mycket stor, vilket har försvårat möjligheterna till tillräckligt effektiva kontrollrutiner. Det har inte varit möjligt för mig att se på listorna att beslutet om målsägandebitråde inte blev expedierat.

Arbetsläget på avdelning 11 hade varit ytterst ansträngt sedan åtskilliga år när jag tillträdde som chef på avdelningen. Detta framgick tydligt av dels de stora balanserna, dels av att det fanns så många gamla och stora oavgjorda mål på avdelningen. Det var Söderorts åklagarkammare i Stockholm som stämde målen till avdelningen. Åklagarkammaren och polismyndigheten i söderort hade tilldelats särskilt stora resurser för att bekämpa familjerelaterat våld i söderort, vilket fick till följd att mål främst om grov kvinnofridskränkning kom att handläggas på avdelningen i en överlägset stor omfattning jämfört med andra tingsrätter och med andra brottmålsavdelningar på tingsrätten. I dessa mål var de tilltalade så gott som alltid häktade och målen tog oftast flera dagar i anspråk för huvudförhandling. Ungdomsmålen var också särskilt många och omfattande på avdelningen. På de största rotlarna, däribland rotel 3, fanns det under aktuell tid mellan 150-220 mål. På roteln fanns de allra äldsta målen när jag kom till avdelningen. Beträffande arbetssituationen på avdelningen i stort och dess resurser hänvisar jag till bifogade verksamhetsplaner. Som framgår av dessa har flera åtgärder vidtagits på avdelningen för att få ett mer ändamålsenligt utnyttjande av resurserna. Återkommande har det därutöver införts lottningsstopp på vissa rotlar och mål har omfördelats inom avdelningen. Emellertid har avdelningen på grund av otillräckliga resurser inte klarat sin målsättning att avgöra alla gamla fria mål. Det har varit tvunget att prioritera fristmålen, vilka hela tiden ökade i antal. Det är inte minst kansliresurserna som har

varit otillräckliga och de fria målen har inte kunnat sättas ut till huvudförhandling. Antalet bevisstämnda fria mål, vilka inte har varit utsatta till huvudförhandling, har därför varit mycket stort på avdelningen.

När det gäller rotel 3 har det under år 2006 och fram till omorganisationen vid tagits extraordinära insatser. Under ledning av BB koncentrerades beredningen av målen till de allra äldsta fria målen. De flesta av dessa, varav många var omfattande, blev på så sätt avgjorda. Från slutet av år 2006 och fram till omorganisationen fick avdelningen en extra resurs i form av en beredningsjurist som också bidrog till att situationen vad gällde rotel 3 i allt väsentligt blev tillfredsställande när avdelningen upphörde. Under hösten 2006 tillskapade tingsrätten avdelning 50 för att få mindre omfattande och delgivna mål avgjorda. Det aktuella målet var sålunda ett sådant mål varför det lämnades dit.

Jag har underrättat AA och BB om ärendet och om innehållet i detta yttrande. De har instämt i vad jag skrivit och hänvisat till den stora arbetsbördan som främsta orsak till att målet inte har blivit avgjort tidigare. Ingen av dem har något minne av målet. AA har tillagt att han anser att det fanns skäl för att dröja med att utse målsägandebiträde för målsägandena till dess att tingsrätten kallade till huvudförhandling.

Sammantaget är det min bedömning att målet borde ha satts ut till huvudförhandling avsevärt tidigare än vad som skett. Som främsta orsak till att detta inte har gjorts hänvisar jag till den mycket ansträngda arbetsituationen på avdelningen, ibland övermäktig, och till otillräckliga resurser främst på kanslisidan. Det bör framhållas att jag flera gånger har informerat lagmannen om situationen. Avdelningen har också under vissa perioder tillförts extra resurser.

Jag anser slutligen att beslutet om målsägandebiträde borde ha expedierats i samband med att beslutet fattades.

På avdelning 11 hade jag ansvaret för en rotel och jag och andra chefsrådmän på brottmålsavdelningarna dömde mål i stort sett lika mycket som de andra ordinarie domarna. Det var en viss reduktion i lottningen till roteln. A andra sidan dömde jag flera stora och uppmärksammade mål, vilket det åligger chefsrådmannen att göra. I den nya organisationen med enheter och samordnare ingår jag inte i någon enhet. Jag dömer inte heller i lika stor utsträckning som jag gjorde i den gamla organisationen. Redan efter drygt ett par månader kan jag säga att arbetsituationen har blivit betydligt bättre för mig och, som jag bedömer, även för medarbetarna. Därför har jag nu som avdelningschef betydligt bättre förutsättningar än tidigare att skaffa mig en god överblick över verksamheten. Och därmed har möjligheterna väsentligt ökat för mig att se till att målen handläggs tillräckligt aktivt. Den nya organisationen erbjuder dessutom bättre möjligheter för att undvika en långsam handläggning genom att flera personer än förut, domare och beredningspersonal, har uppmärksamheten riktad på varje mål.

CC anförde följande.

Av dagboksbladet i målet framgår att tingsrätten inte har vidtagit någon aktiv handläggningsåtgärd under en tidsperiod av drygt två år. Detta är oacceptabelt. Särskilt – liksom DD har framhållit – mot bakgrund av att målsägandena är underåriga. Vidare har ett beslut om att utse målsägandebiträde inte expedierats i samband med att beslutet fattades, vilket naturligtvis borde ha skett. Tingsrätten kan inte undgå kritik.

Jag vill emellertid framhålla att brottmålsavdelningarna under den aktuella tidsperioden var mycket arbetstyngda. Detta gäller särskilt avdelning 11. Jag hänvisar i den delen till vad DD har anfört. Tingsrättens resurser har varit otillräckliga och detta har på ett beklagligt sätt gått ut över domstolens parter. Ytterst är det mitt ansvar.

Bedömning

Av utredningen framgår att den tilltalade delgavs stämningsansökan under hösten 2004. Efter oktober 2004 vidtogs det inte några åtgärder förrän målet i februari

2007 överlämnades till tingsrättens förstärkningsavdelning. Först i april 2007 expedierades kallelser till huvudförhandling. Det vidtogs således under två och ett halvt år inte några åtgärder som förde målet närmare ett avgörande. Detta är givetvis helt oacceptabelt. Handläggningen står i klar strid med bestämmelsen i 45 kap. 14 § rättegångsbalken, enligt vilken rätten i brottmål ska bestämma tid för huvudförhandling så snart som möjligt.

Det är naturligtvis särskilt allvarligt att det under så lång tid inte vidtas några åtgärder i ett mål när unga personer är inblandade. I 2 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) anges att en förundersökning där målsäganden vid tiden för anmälan inte fyllt 18 år skall bedrivas särskilt skyndsamt och att denna ska vara avslutad och beslut fattat i åtalsfrågan så snart det kan ske och inom tre månader efter den tidpunkt då det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. Tidsfristen får överskridas endast om det är motiverat med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Även om det inte finns någon lagreglerad tidsfrist avseende handläggningen vid domstol av mål med unga målsägande gör sig naturligtvis de skäl för skyndsamhet som föranlett regleringen i förundersökningskungörelsen gällande även vid processen i domstol (jfr SOU 2000:42 s. 86).

Tingsrätten har som förklaring till den långa tidsutdräkten huvudsakligen hänvisat till den stora arbetsbördan. Det framgår också av det material som bifogats remissvaret, bl.a. verksamhetsplaneringar för 2005 och 2006, att avdelningen varit mycket arbetstyngd och att man arbetat med att förkorta omloppstiderna för målen. Jag är även medveten om att arbetsbelastningen är hög vid många domstolar. Även med beaktande härav framstår det dock som synnerligen anmärkningsvärt att det aktuella målet legat utan åtgärd så länge som blivit fallet. Det är också mycket märkligt att detta inte synes ha på något sätt uppmärksammats i samband med de regelbundna rotelgenomgångar som ägt rum, inte ens vid dem som genomfördes under år 2006.

Jag har i samband med att detta ärende initierades övervägt om det funnits anledning att anta att någon befattningshavare under min tillsyn gjort sig skyldig till straffbart tjänstefel men har, trots vad jag nyss sagt, inte funnit så vara fallet. AA och BB förtjänar emellertid allvarlig kritik för att målet under den tid de ansvarade för det inte sattes ut till huvudförhandling. Om det inte var möjligt att sätta ut målet hade det ålegat dem att uppmärksamma ledningen på detta.

När det sedan gäller DD:s ansvar konstaterar jag att han regelbundet haft genomgångar för att hålla sig informerad om läget på avdelningen. Han borde emellertid, som jag ser det, i vart fall vid de genomgångar som ägde rum under år 2006 ha uppmärksammat det aktuella målet. Han kan därför inte undgå kritik.

Det har vidare framkommit att ett beslut om förordnande av målsägandebiträde inte expedierades i samband med att beslutet fattades, vilket, som också tingsrätten anfört, naturligtvis borde ha skett (jfr 2 § förordningen [2003:234] om tiden för tillhandahållande av domar och beslut m.m.).

Vad som i övrigt förekommit i ärendet föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.